



Poštovani čitatelji Mljekarskog lista, Hrvatska poljoprivredna agencija u sklopu svojih redovitih aktivnosti posebnu pozornost poklanja redovitom informiranju i edukaciji uzgajivača stoke i na temelju toga tijekom godine organizira nekoliko stručnih savjetovanja na državnoj razini. Što se sve moglo čuti, vidjeti i naučiti na nedavno održanom 13. savjetovanju za uzgajivače goveda pročitajte u opširnoj reportaži koju donosimo u najnovijem izdanju našeg podlistka.

U sklopu 13. savjetovanja uzgajivača goveda održane su i dvije panel rasprave na teme *Kako povećati proizvodnju mlijeka?* i *Možemo li tovići domaću telad?* pa pročitajte promišljanja o budućnosti govedarskog sektora koje su u živim raspravama predstavili i iznijeli predstavnici uzgajivača goveda, prerađivačke industrije, znanstvene zajednice i državnih institucija.

Vodeći se činjenicom da je pravilno postavljena hranidba jedan od osnovnih preduvjeta osiguranja dobrog zdravlja i optimalne proizvodnje goveda, ove smo godine organizirali i Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u RH. Pročitajte čije su silaže najbolje ocijenjene na ovom natjecanju, koje je među uzgajivačima pobudilo veliko zanimanje, a o čemu najbolje govori činjenica da su ocijenjeni uzorci sa 388 govedarskih farmi.

Putem naših internetskih aplikacija uzgajivačima nastojimo omogućiti dostupnost što većeg broja informacija o stadu, te im tako pomoći u njihovu svakodnevnom radu. Jedan od dobro prihvaćenih izvještaja je i Godišnji izvještaj stada goveda koji daje prikaz najvažnijih pokazatelja stada za prethodnu godinu (brojno stanje, migracije, teljenja, plodnost, prosječna proizvodnja mlijeka). Dosadašnja verzija Godišnjeg izvještaja uključivala je samo stada u kontroli mliječnosti, dok nova verzija uključuje sva stada, kako ona mliječna izvan kontrole mliječnosti, tako i stada mesnih i izvornih pasmina. Nadamo se da će novi izvještaj uzgajivačima ponuditi potpuniji uvid u brojčane i proizvodne pokazatelje njihova stada. Najavljujemo i 5. savjetovanje uzgajivača konja u Republici Hrvatskoj, koje organiziramo sa ciljem stručnog informiranja i edukacije. Očekujemo da će i ove godine okupiti povećani broj i uzgajivača i ljubitelja konja te stručnjaka iz različitih područja konjogojstva.

Doc. dr. sc. Zdravko Barać

69. godišnja konferencija EAAP-a, Dubrovnik, 27.-31.8.2018.



Europska federacija za animalne znanosti (Federacija je zadržala skraćenicu prijašnjeg naziva koji je nosila do prije dvije godine - EAAP - *European Association for Animal Production*) međunarodni je savez članica iz 33 države Europe i Širega mediteranskog područja, osnovana daleke 1949., i to uz potporu FAO-a. Glavni su ciljevi EAAP-a promocija i unaprijeđenje znanstvenih istraživanja u stočarstvu, održivog razvoja, promocija dobrobiti životinja na farmi, očuvanje ruralnih područja itd.

Jedna od glavnih godišnjih aktivnosti EAAP-a odnosi se na organizaciju konferencija na kojima redovito sudjeluje više od 1000 znanstvenika iz Europe ali i iz drugih država. Riječ je o glavnoj i najvećoj konferenciji iz područja animalnih znanosti u Europi. Godišnje konferencije EAAP-a jedinstvena su prilika za neposredan kontakt s najnovijim rezultatima istraživanja iz različitih područja animalnih znanosti, ali i izvrsna prilika za neposredan kontakt s vodećim znanstvenicima iz tih područja i stjecanja novih ideja, kako znanstvenika iz cijelog svijeta tako i za mlade znanstvenike i studente iz zemlje domaćina. Takvu će priliku u skoroj budućnosti dobiti i hrvatski znanstvenici i studenti budući da će se 69. godišnja konferencija EAAP-a održati od 27. do 31. kolovoza 2018. u Dubrovniku. Godišnja konferencija EAAP-a održat će se pod pokroviteljstvom ministra poljoprivrede gosp. Tomislava Tolušića i u organizaciji Ministarstva poljoprivrede, Hrvatske poljoprivredne agencije u suradnji s Agronomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, Poljoprivrednim fakultetom Sveučilišta u Osijeku, Veterinarskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilištem u Zadru, Savjetodavnom službom i Hrvatskom poljoprivrednom komorom.

U ovom broju donosimo

Održano XIII. savjetovanje uzgajivača goveda u RH.....	2
Najava godišnjeg savjetovanja uzgajivača konja.....	3
Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u Republici Hrvatskoj.....	4
Godišnji izvještaj stada za 2017. godinu.....	5
Kako povećati proizvodnju mlijeka?.....	6

IMPRESSUM |

UREDNIČKI ODBOR: doc. dr. sc. Zdravko Barać, Vesna Bulić, dipl. ing., Željka Fatović, dipl. ing., dr. sc. Zdenko Ivkić, dr. sc. Marija Špehar, Ivica Vranić, struč. spec. ing. agr.

HRVATSKA POLJOPRIVREDNA AGENCIJA | Poljana Križevačka 185, Križevci
TEL.: 048/279 072 FAX: 048/693 216 | URED U ZAGREBU: Ilica 101, Zagreb
TEL.: 01/3903 103 FAX: 01/3903 191 | E-MAIL: hpa@hpa.hr, www.hpa.hr
OIB: 48006835970

Održano XIII. savjetovanje uzgajivača goveda u RH

Cilj je savjetovanja informiranje i edukacija, kako uzgajivača goveda tako i stručnjaka iz najvažnijih područja govedarstva

VESNA BULIĆ, DIPL. ING. AGR. | vbulic@hpa.hr

U Osijeku je 7. i 8. veljače 2018. održano XIII. savjetovanje uzgajivača goveda u Republici Hrvatskoj. Savjetovanje su organizirali Hrvatska poljoprivredna agencija i središnji uzgajivački savezi (Savez udruga hrvatskih uzgajivača holstein goveda i Središnji savez hrvatskih uzgajivača simentalскоga goveda), uz pokroviteljstvo Ministarstva poljoprivrede i Osječko-baranjske županije.

Cilj je savjetovanja informiranje i edukacija, kako uzgajivača goveda tako i stručnjaka iz najvažnijih područja: zakonska legislativa, agrarna politika, ruralni razvoj, selekcija i uzgoj, držanje i hranidba goveda, proizvodnja i kvaliteta stočarskih proizvoda, zdravstvena zaštita i preventiva, tehnologija proizvodnje i očuvanja stočne hrane itd. Dvodnevno savjetovanje okupilo je više od 250 sudionika, najvećim dijelom uzgajivača, veterinaru, djelatnika HPA i Savjetodavne službe, ali i predstavnika tvrtki povezanih s govedarskom proizvodnjom.

Novosti savjetovanja

Uvodne riječi uputili su ravnatelj HPA doc. dr. sc. Zdravko Barać, predsjednici središnjih uzgajivačkih saveza Branko Kolak i Damir Horvatić, zamjenik župana Osječko-baranjske županije Petar Lagator, te državni tajnik u Ministarstvu poljoprivrede dr. sc. Željko Kraljić, koji je savjetovanje i službeno otvorio. Savjetovanje je bilo u cilju informiranja i edukacije ponajprije uzgajivača goveda, ali i stručnjaka povezanih s ovom proizvodnjom. Ovogodišnje savjetovanje sadržavalo

je nekoliko novosti - Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u Republici Hrvatskoj, panel raspravu "Kako povećati proizvodnju mlijeka", te panel raspravu "Možemo li tovititi domaću telad".

Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže

U okviru savjetovanja Hrvatska poljoprivredna agencija organizirala je Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u Republici Hrvatskoj. Ukupno je analizirano 390 uzoraka silaže s područja cijele države iz najboljih mliječnih stada obuhvaćenih kontrolom mliječnosti. Nakon provedenih analiza svi uzorci rangirani su prema broju pripadajućih bodova, a objava rezultata i nagrađivanje najboljih proizvođača kukuruzne silaže bilo je na samom otvaranju savjetovanja.

Premda su načela proizvodnje kukuruzne silaže našim proizvođačima mlijeka dobro poznata, mišljenja smo da klimatske promjene i njihov utjecaj na rokove u skidanju silažnog kukuruza predstavljaju dovoljan razlog za organizaciju ovog natjecanja i promociju sjemena kukuruza za silažu i dodataka za siliranje.

Na Prvom natjecanju u kvaliteti kukuruzne silaže u RH ukupno je nagrađeno 12 najboljih proizvođača silaže, i to njih šest brončanom plaketom - OPG Ivan Kvatek, OPG Tomislav Gubeljak, OPG Zoran Radanović, OPG Zoran Pukey, OPG Vlado Šatrak i OPG Damir Bosnar, četiri proizvođača srebrnom plaketom - PG Branko Tolušić, OPG Danijel Horvatić, OPG Zlatko Panić, OPG Zlatko Bradić i dva proizvođača zlatnom plaketom šampiona kvalitete - AGRO BOVIS d.o.o. i Stočarski obrt Ljulj.

Najbolji u kvaliteti kukuruzne silaže

Agro Bovis d.o.o. - danas se na farmi prema Godišnjem izvještaju HPA za 2017. nalazi 145 krava holstein pasmine, 55 junica i 69 teladi. Proizvodnja mlijeka u standardnoj laktaciji iznosila je 7790 kg sa 4,0% m.m. i 3,3% bjelančevina.



Međutelidbeno razdoblje je bilo 432 dana, trajanje bređosti 278 dana, dob pri prvom teljenju 25 mjeseci. Stočarski obrt Ljulj, vlasnik Vjekoslav Prepolec - u proizvodnji mlijeka krenuli su 1999. sa četiri mliječne krave, a danas se na farmi prema Godišnjem izvještaju HPA za 2017. nalazi 60 krava (simentalske i holstein pasmine), 17 junica i četiri teleta. Proizvodnja mlijeka u standardnoj laktaciji iznosila je 6041 kg sa 3,9% m.m. i 3,4% bjelančevina. Međutelidbeno razdoblje bilo je 453 dana, trajanje bređosti 282 dana. Obraduju 100 hektara zemlje za koju posjeduju svu potrebnu mehanizaciju, a u obimnim poslovima pomažu supruga i majka.

Zanimljive panel rasprave i predavanja

U dvije panel rasprave sudjelovali su predstavnici Ministarstva poljoprivrede, Hrvatske poljoprivredne agencije, fakulteta, uzgojnih organizacija, Hrvatske poljoprivredne komore, udruge "Baby beef" i mljekarske industrije. Rasprave su pobudile veliko zanimanje sudionika savjetovanja i potaknule otvorenu i živu raspravu. Mnogobrojna praktična i korisna predavanja održali su profesori Agromorskog i Veterinarskog fakulteta iz Zagreba, Poljoprivrednog fakulteta iz Osijeka, ali i predstavnici najboljih mliječnih farmi. Uoči savjetovanja održan je prvi ovogodišnji Doručak s hrvatskih farmi, a ravnatelj HPA doc. dr. sc. Zdravko Barać rekao je kako se tom priredbom želi podsjetiti na važnost sustava označavanja poljoprivrednih i



poljoprivredno-prehrambenih proizvoda oznakama HPA-a. Naglasio je kako žele poslati poruku da ovako označeni proizvodi imaju dokazano porijeklo, s tim da su u sustave koji prate označavanje ugradili niz parametara kojima prate njihova kvalitativna svojstva. To je prije svega potpora primarnim poljoprivrednim proizvođačima, jer kupnjom ovih proizvoda osiguravamo budućnost hrvatske poljoprivrede. Svakako još treba istaknuti i promociju lokalnih kravljih sirova, gdje je ponuđena široka lepeza proizvoda vrhunske kvalitete.

Savjetovanje se još jednom dokazalo kao središnje mjesto susreta uzgajivača i stručnjaka, stjecanja korisnih i primjenjivih spoznaja, mjesto razmjene iskustava, te uspostavljanja novih poslovnih odnosa.

Najava godišnjeg savjetovanja uzgajivača konja

Hrvatska poljoprivredna agencija u suradnji s Udrugom uzgajivača konja hrvatski toplokrvjak a pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede, organizira **5. savjetovanje uzgajivača konja u Republici Hrvatskoj**. Savjetovanje će se održati 9. ožujka 2018. u Ivanić-Gradu, u Hotelu Sport. Cilj je savjetovanja stručno informiranje i edukacija uzgajivača i ljubitelja konja te ostalih zainteresiranih za sektor konjogojstva. Tijekom savjetovanja održat će se predavanja iz područja zakonske regulative, uzgoja i selekcije, smještaja, zdravstvene zaštite i reprodukcije kopitara. Predavači su stručnjaci iz Ministarstva poljoprivrede, s Agromorskog i Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, te Poljoprivrednog fakulteta J.J. Strossmayera iz Osijeka. Osim stručnih i aktualnih predavanja, u sklopu savjetovanja bit će održana i panel rasprava.



Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u Republici Hrvatskoj

ANDREJA BABIĆ, MAG. PRIM. KEM. | ababic@hpa.hr

Pravilno postavljena hranidba jedan je od osnovnih preduvjeta za osiguranje dobrog zdravlja i maksimalne proizvodnje domaćih životinja. Sastavljanje uravnoteženog obroka koji je ujedno i ekonomski učinkovit zahtijeva poseban pristup. Kako bi se obrok uskladio s potrebama životinja, treba dobro poznavati proizvodne potrebe životinja, sastav i kvalitetu krmiva, a pri sastavljanju obroka u obzir se moraju uzeti cijene krmiva i raspoloživost pojedinih krmiva na gospodarstvu. Silaže i sjenaže pripadaju skupini voluminoznih sočnih krmiva najveće primjene u hranidbi krava i tovu junadi.

Služba za kontrolu kvalitete meda i stočne hrane (Laboratorij) Hrvatske poljoprivredne agencije u suradnji sa Županijama provela je od studenoga 2017. zaključno sa siječnjem 2018. ocjenjivanje kukuruzne silaže cijele biljke u sklopu projekta Prvo natjecanje u kvaliteti kukuruzne silaže u Republici Hrvatskoj. Diljem kontinentalnog dijela države uzorkovanje silaža provedeno je na 388 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova), a obuhvaćene su Zagrebačka, Karlovačka, Zadarska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Varaždinska, Međimurska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska i Brodsko-posavska županija. Ocjenom silaže u Laboratoriju obuhvaćena su *organoleptička analiza* dostavljenih uzoraka, pri čemu su ocjenjivani boja i miris, *veličina čestica* i *kemijska analiza*, kojom je određena osnovna hranidbena vrijednost silaže. U uzorcima silaže utvrđen je sastav hranjivih tvari, i to brozom NIR analitikom i referentnim ispitnim metodama. Prema sustavu za ocjenu silaže, najveći broj bodova za odlično



SLIKA 1. ORGANOLEPTIČKA OCJENA I ODREĐIVANJE VELIČINE ČESTICA SILAŽE

TABLICA 1. PREGLED PROIZVOĐAČA 20 NAJBOLJE OCIJENJENIH SILAŽA

VLASNIK SILAŽE	ADRESA	OSTVARENO BODOVA
AGRO BOVIS VL. PAVIĆ FRANJO	GROBLJANSKA BB, 31400, ĐAKOVO	100
STOČARSKI OBRT LJULJ	BUDINŠČINA 41, 49284 BUDINŠČINA	100
JOSIP ŠTEGER	VELIKI RASTOVAC 1, 33507 CRNAC	99
PG TOLUŠIĆ BRANKO	HERCEGA KOLOMANA 103, 31400 ĐAKOVO	97
ZLATKO PANIĆ	MIJE ŠIMEKA 58, 48000 KOPRIVNICA	97
DANIJELO HORVATIĆ	STARA KAPELA 88, 10343 NOVA KAPELA	97
ZLATKO BRADIĆ	UGARCI 50, 34000 POŽEGA	97
IVAN KVETEK	STJEPANA RADIĆA 33, 31550, VALPOVO	96
TOMISLAV GUBELJAK	OSJEČKA 28, 31225 BREZNIKA NAŠIČKA	96
ZORAN RADANOVIĆ	ZAGREBAČKA 71, 33000 VIROVITICA	96
ZORAN PUKEC	CEPIDLAK 36, 48214 SV. IVAN ŽABNO	96
VLADO ŠATRAK	ZVONIK 10, 10344 FARKAŠEVAC	96
DAMIR BOSNAR	DESINIĆ GORA 11, 49216 DESINIĆ	96
DRAGUTIN HABAZIN	N/A 243, 49246 MARIJA BISTRICA	95
ZDENKO SRBLJINOVIĆ	SVETA HELENA 55, 48260 KRIŽEVCI	94
IVAN FUČEK	KRAJNICA 132, 48356 FERDINANDOVAC	94
IVAN IVANKOVIĆ	KOŠNICA 18, 49216 DESINIĆ	94
KORINA PROIZVODNJA D.O.O. RAJIĆ	RADNIČKA, 44323 RAJIĆ	94
P.O. RATARSTVO	SELSKA 50, 44320 KUTINA	94
ZLATKO CIGANOVIĆ	ALILOVCI 46, 34334 KAPTOL	93

ocijenjenu silažu kretao se u rasponu od 90 do 100, za dobru od 80 do 89, zadovoljavajuću od 65 do 79, a lošom silažom ocijenjena je ona s manje od 65 bodova.

Provedenim ocjenjivanjem, a na temelju rezultata ispitivanja 388 uzoraka, utvrđen je prosječan kemijski sastav silaže cijele biljke kukuruza (100% ST): sirovi protein 7,32%, sirove masti 2,71%, sirovi pepeo 3,92%, sirova vlakna 19,30%, NET 66,74%, pH-vrijednost 4,34, NDF 41,39%, ukupan škrob 31,69%.

Rezultati laboratorijskih ispitivanja, kao i razvrstavanje silaže cijele biljke kukuruza u kvalitativne razrede, dobar su putokaz za otklanjanje možebitnih pogrešaka u procesu siliranja i čuvanja silaže. Rezultati ovog projekta prezentirani su u Osijeku na XIII. savjetovanju uzgajivača goveda u Republici Hrvatskoj i tom prilikom dodijeljene su plakete za 20 najbolje ocijenjenih, najkvalitetnije proizvedenih silaža.



SLIKA 2. ODREĐIVANJE VELIČINE ČESTICA SILAŽE

Godišnji izvještaj stada za 2017. godinu

DR. SC. ZDENKO IVKIĆ | Odjel za govedarstvo | govedarstvo@hpa.hr

Web Aplikacija za posjednike (<https://stoka.hpa.hr/posjednik/login.aspx>) često je korišten alat samih uzgajivača, a dostupan im je putem web stranice HPA. Sadržava nekoliko funkcionalnosti: evidencija goveda (označavanje, prometi, pregledne tablice o aktivnim ili izlučenim govedima), rezultati kontrole mliječnosti (13 izvještaja u .pdf ili .xlsx formatu), pregled porijekla stada (kroz tri generacije predaka), provjera srodstva (vrlo bitna pri odabiru bika za umjetno osjemenjivanje ili prirodni pripust), proizvodni list krave (sadržava sve važnije podatke o grlu) i godišnji izvještaj stada.

Razvojem navedenih funkcionalnosti uzgajivačima nastojimo omogućiti dostupnost što većeg broja informacija o stadu, te im tako pomoći u njihovu svakodnevnom radu. Jedan je od dobro prihvaćenih izvještaja **Godišnji izvještaj stada** (*goveda_izvještaji_godišnje_izvješće_o_stadu*).

Godišnji izvještaj stada daje prikaz najvažnijih pokazatelja stada za prethodnu godinu (brojno stanje, migracije, teljenja, plodnost, prosječna proizvodnja mlijeka). Dosadašnja verzija godišnjeg izvještaja uključivala je samo stada u kontroli mliječnosti, dok nova verzija uključuje sva stada, kako ona mliječna izvan kontrole mliječnosti, tako i stada mesnih i izvornih pasmina.

Unutar ovog izvještaja učinjeno je nekoliko izmjena. U tablici *Stanje na kraju godine*, osim krava, junica i teladi uključena je i junad. Sve ove kategorije, osim teladi, dodatno su grupirane prema dobi (<2 godine i ≥2 godine u slučaju krava; te <1 godine, 1-2 godine i ≥2 godine u slučaju junica i junadi). Time se omogućava jednostavnija dostupnost podataka za različite statističke potrebe.

Nadalje, nova verzija izvještaja sadržava tablicu *Prosječna*

proizvodnja mesa, u kojoj su analizirani podaci s linije klanja. Prema kategoriji (telad, mladi bikovi, junice, krave itd.), prikazane su sljedeće vrijednosti: broj klasiranih grla, prosječna dob pri klanju (mjeseci), prosječan neto dnevni prirast (g), prosječna masa toplih polovica (kg), prosječna zamašćenost, te distribucija zaklanih grla prema klasi mesa (EUROP).

Dosadašnji prikaz prosječne proizvodnje mlijeka ostao je nepromijenjen, kao i podaci o ukupnom i prosječnom broju krava, junica i teladi; te pokazatelji vezani uz migracije goveda, plodnost krava i registraciju teladi. Nadamo se da će novi izvještaj ponuditi potpuniji uvid u brojčane i proizvodne pokazatelje stada, te omogućiti njihovu usporedbu između stada. Sve informacije u svezi s Godišnjim izvještajem stada, ali i ostalih navedenih funkcionalnosti unutar Aplikacije za posjednike mogu se dobiti u Službi za razvoj govedarstva (tel. 01 3903 129, e-mail: govedarstvo@hpa.hr), te područnim uredima HPA.

SLIKA 1. GODIŠNJI IZVJEŠTAJ STADA U SKLOPU APLIKACIJE ZA POSJEDNIKE



Kako povećati proizvodnju mlijeka?

U sklopu XIII. savjetovanja uzgajivača goveda u Republici Hrvatskoj planirana je i organizirana panel rasprava kao zajedničko promišljanje predstavnika uzgajivača, proizvođača, prerađivača, znanstvene zajednice i državnih institucija

DAVOR PAŠALIĆ, DR. MED. VET. | dpasalic@hpa.hr

U Osijeku je 7. i 8. veljače održano XIII. savjetovanje uzgajivača goveda u Republici Hrvatskoj koje je posjetio velik broj zainteresiranih uzgajivača, stručnjaka, ali i domaćih i inozemnih gostiju. Uz velik broj zanimljivih stručnih predavanja koja su održali naši istaknuti znanstvenici i praktičari iz sektora stočarske proizvodnje, po prvi put je Hrvatska poljoprivredna agencija (HPA) u suradnji sa središnjim uzgajivačkim savezima (Središnjim savezom hrvatskih uzgajivača simentalskoga goveda - H.U.SIM.-om i Savezom udruga hrvatskih uzgajivača holstein goveda - SUHUH-om) organizirala i panel raspravu na temu "Kako povećati proizvodnju mlijeka?"

Panel rasprava planirana je i organizirana kao zajedničko promišljanje predstavnika uzgajivača, proizvođača, prerađivača, znanstvene zajednice i državnih institucija. Kao izravni sudionici u sektoru proizvodnje mlijeka, oni trebaju pronaći modele i dati osnovne smjernice te osmisliti mehanizme za zaustavljanje pada proizvodnje mlijeka u Republici Hrvatskoj.

Sudionici panel rasprave bili su predsjednik SUHUH-a Branko Kolak, predsjednik H.U.SIM.-a Damir Horvatić, predsjednica CroMilk-a Rašeljka Maras, ravnatelj HPA doc.dr.sc. Zdravko Barać, dekan Agronomskog fakulteta prof.dr.sc. Zoran Grgić, predstavnik Hrvatske poljoprivredne komore Igor Rešetar i predstavnik Ministarstva poljoprivrede Tomislav Makar. Moderator rasprave ispred HPA bio je Davor Pašalić.

Uzroci krize u proizvodnji mlijeka

Svi sudionici složili su se kako su uzroci negativnih trendova u proizvodnji mlijeka višestruki. Pad isporučenih količina sirovog mlijeka konstantan je od 2009., kada je bilo otkupljeno rekordnih 675 milijuna kg, malo je zaustavljen kroz referentnu 2011., kada su bila otkupljena 626 milijuna kg. Prošla 2017. završila je s najmanjim otkupom mlijeka od osnivanja SLKM-a u Križevcima, iznosio je 476 milijuna kg. Proizvodnja i otkup sirovog mlijeka u EU bilježila je u tom razdoblju rast s posljedicom pada otkupnih cijena koje su dodatno snižene ukidanjem kvota za proizvodnju mlijeka u EU i direktnim utjecajem ruskog embarga i zabrane izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda u Rusiju. Niske otkupne cijene mlijeka uzrokovale su ekonomsku neisplativost proizvodnje mlijeka, što je izazvalo zatvaranje velikog broja farmi u RH, pad broja goveda, rasplodnog pomlatka i isporučitelja mlijeka kojih je u 2017. bilo 6389, dok ih je 2009. bilo 23.690. Iz tablice su vidljivi neki od bitnih pokazatelja negativnih trendova i u posljednje tri godine.

Troškovi proizvodnje jednog kilograma mlijeka na našim i europskim farmama veći su od trenutnih otkupnih cijena sirovog mlijeka koje plaćaju otkupljivači. Stoga je vidljivo da su troškovi proizvodnje mlijeka veći od prihoda koji se ostvaruju u toj proizvodnji. Prema izračunima prof.dr.sc. Zorana Grgića, gubitci se kreću od 4 do 44 lipe po kilogramu proizvedenoga kraljeg mlijeka, ovisno o uvjetima

TABLICA 1. POKAZATELJI ISPORUČENIH KOLIČINA MLJEKA, BROJA KRAVA I JUNICA ZA REPUBLIKU HRVATSKU OD 2015.-2017. GODINE

	2015.	POSTOTAK	2016.	POSTOTAK 2015.-2016.	2017.	POSTOTAK 2016.-2017.	POSTOTAK 2015.-2017.	SMANJENJE ZA (KG ILI GRLA)
ISPORUČENE KOLIČINE KRAVLJEG MLJEKA (KG)	513.406.175	100,0%	489.645.699	95,4%	476.773.218	97,4%	92,9%	-36.632.957
BROJ KRAVA U RH (GRLA)	174.805	100,0%	167.628	95,9%	160.722	95,9%	91,9%	-14.083
BROJ JUNICA U RH (GRLA)	91.082	100,0%	81.716	89,7%	73.702	90,2%	80,9%	-17.380



proizvodnje. Zbog svih navedenih razloga potrebno je pronaći dodatne izvore prihoda ili financiranja kako bi se mogao zaustaviti pad proizvodnje mlijeka u našoj državi.

Predložene mjere i zaključci

Nakon konstruktivne i otvorene rasprave, iznošenja uzroka problema i mogućih rješenja svih sudionika panel rasprave i prijedloga uzgajivača koji su pažljivo pratili raspravu, možemo sažeti i istaknuti predložene mjere i zaključke:

- Ministarstvo poljoprivrede ne može određivati tržišne otkupne cijene mlijeka, ali može biti aktivan moderator i organizirati sastanke i pregovore proizvođača i prerađivača mlijeka te u pregovore po potrebi uključiti predstavnike trgovaca i potrošača. Treba osigurati uvjete i praksu da se svi sudionici u lancu osjećaju kratkoročno i dugoročno sigurnima.
- Ministarstvo je u prošloj godini objavilo niz novih zakona i pravilnika u sektoru proizvodnje i prerade mlijeka, a najveći utjecaj očekuje se od novog Zakona o zabrani nepoštenih trgovačkih praksi u lancu opskrbe hranom, objavljenim u Narodnim novinama i čija puna primjena stupa na snagu od 1. travnja 2018. Cilj je ovog zakona uspostava poštenih i fer odnosa u cijelom lancu opskrbe te suzbijanje *dampinga*.
- Treba osvijestiti potrošače za kupovinu hrvatskih proizvoda. Oni trebaju shvatiti da je proizvod naših proizvođača i njihov proizvod, i da je dobrobit proizvođača i njihova dobrobit. Na policama trgovina treba biti fer cijena mlijeka i mliječnih proizvoda koju kupac može platiti, a koja bi omogućavala pristojan dohodak svima u sektoru proizvodnje i prerade mlijeka. Nedopustivo je da isti proizvod istog proizvođača, proizveden od iste sirovine u istoj tvornici u drugoj državi EU-a košta 7 kuna, a u Hrvatskoj 3-4 kune. Niske cijene mlijeka na akcijama u trgovinama neće podignuti standard naših potrošača i ne smiju biti element socijalne politike, jer će takva praksa dovesti do

uništenja naših proizvođača mlijeka, sve većeg iseljavanja i opustošenja naših ruralnih područja. Na deklaracijama proizvoda treba jasno označiti kakav je to proizvod kako bi kupcima bilo jasno što kupuju i odakle taj proizvod dolazi.

- Republika Hrvatska ne proizvodi dovoljne količine mlijeka za svoje potrebe i nije bitan čimbenik u formiranju otkupnih cijena mlijeka na razini EU-a, niti naša proizvodnja može utjecati na poremećaj tržišnih odnosa u sektoru mlijeka. Stoga RH treba osigurati i koristiti sve alate koji joj stoje na raspolaganju kako bi regulirala otkupne cijene mlijeka na našem tržištu. Treba dogovoriti i odrediti koje to sve stavke utječu na formiranje cijena, ako je potrebno izraditi formulu koja bi bila svima poznata i dostupna, a koja bi davala korektnu otkupnu cijenu sirovog mlijeka. Naša je zadaća dogovoriti poštenu cijenu uzimajući u obzir neke od parametara (prosječnu otkupnu cijenu EU-28 zemalja ili određeni postotak prosječnih cijena svježeg mlijeka u trgovinama ili slično).
- Mljekare - otkupljivači sirovog mlijeka u RH trebale bi svoju preradu i postojeće kapacitete bazirati na domaćem mlijeku, a ne se orijentirati na tržišno

Niske cijene mlijeka na akcijama u trgovinama neće podignuti standard naših potrošača i ne smiju biti element socijalne politike, jer će takva praksa dovesti do uništenja naših proizvođača mlijeka, sve većeg iseljavanja i opustošenja naših ruralnih područja

nesigurne ponude viškova mlijeka iz drugih članica EU-a. Posljednjih godina to nije bio slučaj, što potvrđuju i podatci Državnog zavoda za statistiku. U 2007. otkupljena su 673 milijuna kg mlijeka a prerađeno 668 milijuna kg, dok je 2016. otkupljeno samo 489 milijuna kg mlijeka a prerađeno znatno više - 651 milijun kg. Ovaj podatak upućuje na velik uvoz sirovog mlijeka za preradu (162 milijuna kg u 2016.), što je našim prerađivačima omogućilo profitabilnu proizvodnju i stabilnu tržišnu poziciju, dok je sektor proizvodnje u stalnom padu i nepremostivim problemima. Naglasak i poticanje otkupa po poštenoj cijeni domaćeg mlijeka i njegova prerada bio bi velik doprinos oporavku sektora proizvodnje mlijeka.

- Tržište RH ograničeno je i većinu mlijeka otkupe 2-3 otkupljivača koji lako formiraju otkupne cijene. Treba ojačati pregovaračku moć proizvođača koji su se organizirali u proizvođačke organizacije, ali su se marginalizirane u pregovorima. Pomoć našim proizvođačima mlijeka od strane Ministarstva poljoprivrede i Vlade katkad se koristi kao argument za snižavanje otkupnih cijena mlijeka, jer proizvođačima povećava dohodak i ekonomsku isplativost. Nedopustivo je da se takvi trendovi koriste kao argumenti za formiranje otkupne cijene mlijeka.
- Ministarstvo poljoprivrede planira niz novih mjera pomoći proizvođačima. U Program ruralnog razvoja uvodi se Mjera 14 - dobrobit životinja, koja bi trebala biti u primjeni od ove godine. Planira se u trogodišnjem razdoblju uvesti potpora za uzgoj rasplodnih junica i potpora za kupovinu steonih junica. Razgovara se i o potrebama omogućavanja postavljanja solarnih panela na stajama proizvođača po povoljnim uvjetima iz Mjera ruralnog razvoja za vlastite potrebe (povrat investicije od minimalno 50% do maksimalno 90%). Osiguranje energije iz obnovljivih izvora smanjuje direktne troškove proizvodnje. U dogovoru s HEP-om ne bi trebalo obračunavati angažiranu snagu, nego samo potrošnju električne energije. Kod proizvodnje viškova solarne energije. pak, omogućiti isporuku u HEP-ovu mrežu, a kod manjkova korištenje struje iz mreže uz tromjesečna poravnanja viškova i manjkova energije.
- Kako bi se povećala konkurentnost naših proizvođača, treba maksimalno iskoristiti sve mjere Ruralnog razvoja do 2020. godine. Kamatne stope, cijene repromaterijala i mogućnosti bankovnih jamstava treba približiti barem prosječnim vrijednostima kakve su na raspolaganju proizvođačima u zemljama EU-a.
- Proizvođači mlijeka trebaju iskoristiti sve mogućnosti sustava i podataka koje im nudi HPA kako bi

unaprijedili menadžment svojih farmi. Svrishodno treba koristiti i podatke kontrola mliječnosti, rezultate analiza SLKM-a, broja somatskih stanica, kemijske parametre, analize Laboratorija za kontrolu stočne hrane, testove vrednosti, kontrole srodstva i niz web aplikacija koje su im na raspolaganju. Što veći broj uzgajivača treba zainteresirati i uključiti u provedbu i primjenu uzgojnih programa, genomsku selekciju koja će rezultirati genetskim napretkom i povećanjem proizvodnje mlijeka po kravi. bilježimo 55% farmi koje proizvode manje od 5000 kg mlijeka po kravi, samo 7% farmi s proizvodnjom višom od 7000 kg mlijeka po kravi, dok je u Austriji i Njemačkoj ta proizvodnja prosjek stada. Informiranost proizvođača jedan je od bitnih čimbenika i na tom segmentu treba raditi kontinuirano. Korištenje dostupnih podataka i preporuka iz Mljekarskog lista i časopisa Uzgoj goveda bitan alat je u upravljanju uzgojem i stadom.

- U RH je nepovoljna struktura proizvođača mlijeka pa je teško osmisliti jedinstvene mjere. Raslojenost je velika, što pokazuju i podatci da 4% isporučitelja proizvede 56% mlijeka, dok 65% malih isporučitelja proizvede 11% mlijeka. Na temelju ovih pokazatelja treba poduzimati više različitih mjera koje bi utjecale na stvarno tržišno orijentirane proizvođače i na one koji su bitni za opstojnost i održivost naših ruralnih područja.
- Proizvodnju stočne hrane trebamo znatno unaprijediti - ona je vrlo skupa na vlastitim gospodarstvima i od nje se proizvede malo mlijeka u usporedbi s ostalim članicama EU-a. Hranidba je osnova kvalitetne i ekonomične proizvodnje mlijeka, trebamo je uravnotežiti slušajući savjete stručnjaka, koristeći iskustva drugih proizvođača i primjenjivati je na našim farmama. Menadžment i tehnološka rješenja trebamo ujednačiti, standardizirati i pojednostaviti u primjeni kako bi cijena koštanja proizvodnje mlijeka bila što niža.
- Jedan je od osnovnih preduvjeta za ekonomičnu proizvodnju mlijeka i dovoljno poljoprivrednog zemljišta za proizvodnju hrane za vlastite potrebe stočarske proizvodnje. Vjerujemo da će novi Zakon o poljoprivrednom zemljištu, koji prednost u dodjeli zemlje daje stočarima, biti jedan od velikih koraka prema povećanju proizvodnje mlijeka.
- Treba nastaviti s razgovorima i dogovorima te u njih uključiti i trgovce i potrošače kako bismo pronašli zajedničke interese svih sudionika u lancu proizvodnje, prerade, trgovine i potrošnje mlijeka. Uz sve ostale navedene preduvjete, dogovor o fer cijeni mlijeka u otkupu i prodaji osnovni je preduvjet i jamstvo opstanka osjetljivog sektora proizvodnje mlijeka.